

cabilis est, quia jus in alium transfert, quod violari postea non potest, unde postea talis actus plane est propriarius, quia fit independenter a voluntate alterius; ut enim dependeat, non satis est quod voluntas præciserit, si jus immutabile dedit; sic enim omnis donatio pendet ex voluntate donantis, et nihilominus proprietatem confert, nam idcirco revocari non potest; et ideo non est simile quod affertur de Episcopo seculari; nam ille capax est proprietatis et dominii, quidquid tamen sit de facultate illi concessa, an irrevocabilis sit, quod alterius considerationis est; respectu autem regularis Episcopi, quantumcumque intercesserit compensatio, seu compositio, censeo facultatem in rigore esse revocabilem, atque adeo revocationem, si fiat, esse validam, et non esse injustam contra commutativam, esto esse possit contra fidelitatem, si promissio non revocandi facultatem intercessit.

14. *Testamento facto, et morte confirmato, jam licentia non potest revocari.*—Oportet autem ut revocatio in tempore congruo fiat; nam si testamentum jam sit factum, et morte confirmatum, non habet locum revocatio, quia facultas jam fuit expleta et finita, et alioquin actus ipse irrevocabilis est, et per illum translatum est jus in hæredes, quo privari non possunt; sicut etiam quando Prælati religionis dedit facultatem subdito donandi aliquid, potest revocare licentiam ante usum ejus, donationem autem factam revocare non potest, quia jam est jus alteri legitime acquisitum. Sed quid si testamentum jam est factum, nondum tamen morte confirmatum? poteritne tunc facultas revocari? videtur enim etiam tunc non posse, quia jam habuit actum suum, et ad præteritum non est potentia; actus autem ipse non videtur posse revocari per extrinsecam voluntatem, cum legitime factus fuerit, nec etiam per intrinsecam, seu propriam ipsius testatoris, quia jam ille amplius testari non potest; ergo nec revocare testamentum factum, nam qui testamentum condere non potest, nec revocare potest, ut est communior juristarum sententia, quæ colligi potest ex Covar. supra, n. 9, et Navar., d. Comment. 2, n. 51.

15. Contrarium nihilominus videtur verum. Ut autem illud melius ostendatur, ab hoc ultimo puncto et incidente dubio inchoandum est, et dicendum posse hujusmodi religiosum revocare tale testamentum, si velit. Quod docet expresse Navar., d. q. 3, de Redit. Eccles.,

contra Decium et Tiraquellum, et alios; quorum probabile fundamentum non video, quia facultas ad aliquem actum debet intelligi juxta materiam subjectam, seu juxta naturam et ordinarium jus talis actus; sed hæc facultas est ad condendum testamentum, cujus natura est ut contineat voluntatem deambulatoriam; ergo intelligitur eodem modo dari. Confirmatur, quia alias non esset facultas ad condendum testamentum, sed aliud genus contractus vel dispositionis. Secundo, dicendum est facultatem illam non fuisse extinctam per tale testamentum, sed posse virtute illius aliud condere, sicut potest prius revocari. Tenet idem Navar., quæst. citata, num. 23 et 24; Molin., tom. 4 de Just., tract. 2, disput. 141; Sanch., lib. 8 de Matrim., disp. 6, n. 18, et alii. Et patet, quia facultas data ad aliquem actum intelligenda est de actu perfecto et consummato, et qui possit habere effectum, juxta glossam, in cap. *Ex tenore*, de Rescriptis, quæ recepta est, et optima ratione fundari potest, tum quia gratia et favor debet ampliari, tum maxime quia debet intelligi, ita ut satisfiat intentioni concedentis et petentis illum; ergo hæc facultas debet intelligi de testamento perfecto et consummato, quale non est donec per mortem confirmetur; ergo non spirat facultas per quodlibet aliud testamentum, quamdiu revocabile est. Idque est certissimum in facultate testandi concessa Episcopo non regulari, et usu comprobata; ergo idem erit in præsentia, nam forma facultatis eadem est, et votum paupertatis ad hoc nihil refert.

16. Tertio dicendum est, posse Summum Pontificem revocare testamentum a regulari factum cum sua facultate, priusquam morte confirmatum sit; quia illa facultas nondum habuit actum perfectum, et potest illam semper revocare, ut supra dictum est; ergo potest etiam annullare testamentum virtute illius factum, quamdiu morte confirmatum non est. Probatum consequentia, quia valor et efficacia testamenti pendet ab illa facultate non solum in fieri, sed etiam in conservari, ut ita dicam, usque ad mortem, vel potius in confirmari per mortem; quia, si eo tempore jam non habet quis potestatem disponendi de bonis suis, neque illam habere potest ad confirmandam dispositionem prius factam. Secundo probatur ex alio principio, quod religiosus, quamdiu religiosus manet, non habet velle vel nolle, et ideo superior Prælati ejus potest rescindere omnem dispositionem ab illo factam, dummodo non sit ita consummata, ut legitime inte-

grum jus in alterum transtulerit; ita vero est in præsentia; ergo. Nec refert quod illa dispositio per tale testamentum facultate ejusdem superioris facta fuerit, quia semper retinet voluntatem deambulatoriam disponentis; ergo multo magis retinet voluntatem subditi, quam ipsamet; cum ergo Papa sit supremus Prælati, poterit illud testamentum revocare. Et eadem ratione, potest testamentum illud ita confirmare, ut sit irrevocabile ab ipso testatore, vel irritando efficaciter omnem revocationem, quæ ab ipso fieri posset, vel coarctando facultatem datam ad testandum ad illud testamentum, ut nullum aliud virtute ejus factum valeat. Quæ omnia confirmantur: nam si Pontifex, qui dedit facultatem, decedat, successor potest has omnes mutationes facere; ergo et idem, quia non est minoris potestatis.

17. *Resolutio est, non extinguere hanc licentiam morte concedentis.*— Hinc supponitur aliud dubium, an hæc facultas extinguatur per mortem concedentis; quod tractat Navar., d. q. 3, § 8, *Moneo*, et respondet non extinguere, quia est gratia, et gratia non spirat per mortem concedentis, juxta cap. *Si super gratia*, de Offic. deleg., in 6, et alia citata a Felino, in Rubr. de Constit., et quæ in simili de facultate eligendi confessorem, vel audiendi confessiones, diximus in 4 tom. de Pœnit. Et hanc etiam sententiam tandem secutus est Covar., in cap. *Cum Novitiis*, de Testamentis, num. 8, retractans opinionem, quam prius tenuerat, cum multis jurisperitis, quos ibi refert. Eandem sequuntur Henriq., lib. 7 de Indulgen., cap. 21, n. 6; Molin., tom. 4 de Just., tract. 2, disp. 141. Et mihi etiam satis certa videtur, nam et sufficienti ratione fundata est, et consuetudine recepta. Ex hac vero sententia sequitur (ut obiter respondeamus objectioni, quæ in contrarium fieri posset) hanc facultatem non inter odia, sed inter favores et gratias esse computandam; quia, licet sit exorbitans a jure communi, præsertim respectu regularium, nihilominus respectu ejus, cui conceditur, simpliciter est gratia, et ideo de se stabilis est, et permanens, donec revocetur. Præsertim (quod notandum est) quia talis est ea facultas, ut ad suam utilitatem includat durationem usque ad mortem ejus cui conceditur; ergo Pontifex, qui illam concedit, censetur habere hanc voluntatem; ergo illa habet effectum etiam post mortem ejus, nisi a successore revocetur.

18. *Varii vivendi modi religiosorum.*— Ad tertiam imprimis respondetur, quando Pontifex concedit regulari hanc facultatem, non concedere licentiam testandi de bonis simpliciter alienis, sed de bonis communis, vel ecclesiasticis, quorum ipse est supremus dispensator, et ideo posse ex legitima causa hanc facultatem dare. Possunt autem hæc bona haberi multis modis, quos oportet distinguere, ad intelligendum modum et rationem hujus concessionis, ut legitima sit. Ad hoc autem explicandum distinguit Navar. supra varios vivendi modos particularium religiosorum. Quidam sunt, qui in communitate vivunt, nihilque habent, præter ea quæ ab ipsa communitate ad suum usum recipiunt. Alii sunt, qui habent beneficia, quorum redditus administrant, et de eis extra communitatem vivunt. In tertio ordine sunt, qui absque beneficio extra communitatem vivunt, de licentia superioris, habentes a religione certam portionem, sub eo pacto, ut religio nihil amplius dare teneatur; si vero aliquid superfuerit, ipsi possint illud retinere. In quarto denique ordine sunt, qui extra claustra vivunt ex Pontificia facultate, et nec beneficium habent, nec portionem a religione, sed suo labore et industria vivunt. In his ergo omnibus habet locum dicta facultas testandi, sed longe facilius in tribus ultimis, quam in primis; quia in omnibus illis cessat non solum injuria, sed etiam morale incommodum monasterii, ut patet discurrendo per singulos. Nam ii, qui extra monasterium sua industria vivunt, jam sunt quasi membra separata, et nihil consumunt de bonis monasterii, neque ab illo fere utilitatem percipiunt; ergo non fit injuria monasterio, eo quod eis concedatur administratio bonorum quæ acquirunt, tam in vita quam in morte. Præsertim quia liberum eis est nihil conservare, sed ea tantum acquirere, quæ licite consumere possunt; et fortasse ita facerent, si illam facultatem non haberent; ergo ex illa nullum morale præjudicium fit monasterio. Et hæc ratio locum habet, etiam in his qui portionem aliquam a religione accipiunt, quia possunt totam illam consumere, et nihil amplius lucrari. In his vero, qui beneficium habent, præter hanc rationem est alia specialis, quod redditus beneficii ex primæva sua institutione destinati sunt ad subveniendum pauperibus, aliisque piis operibus; et ideo sicut in vita possent in hos usus extra religionem expendi, ita etiam juste concedi potest facultas ut id fiat in morte per testamentum.

19. *Ad hanc facultatem testandi requiritur causa legitima.*—At vero in primo ordine religiosorum hoc difficilius apparet, quia omnia bona, quibus utuntur, propria sunt monasterii, quod actu ea possidet verius ac proprius quam ipsi privati religiosi, quantumvis quasi particulare peculium illi tenere videantur, et quicquid acquirunt, statim incorporatur bonis monasterii, nec retinere illud apud se possunt, nisi ex facultate Prælati. Fortasse ergo in his locum habet, quod dixit Covar., cap. 2 de Testamentis, num. 10, facultatem hanc non dari, nisi ad testandum in modica quantitate, et accedente Prælati monachorum consensu. Navarrus autem ait, Pontificem non solere dare hujusmodi religiosis talem facultatem, non tamen quia non possit, sed quia non decet. Quod sane regulariter ita est; absolute autem loquendo, non deest potestas in Pontifice, quia, licet non sit dominus bonorum monasterii, est tamen supremus dispensator, et ideo per seipsum posset similem largitionem facere, etiam non expectato consensu inferioris Prælati; ergo etiam dando illam facultatem. Requiritur autem legitima causa, quia Pontifex non est dominus talium bonorum, sed dispensator; erit autem causa sufficiens, si ex parte religiosi interveniat ratio talis beneficii, saltem per modum gratitudinis, et ex parte operis titulus aliquis pietatis. Nam hoc etiam in universum notandum est, hanc facultatem testandi, regulari concessam, semper intelligi ad opera pietatis, etiamsi non exprimatur; de quo videri potest Navar., d. q. 3, Monit. 6, apud quem in monitis sequentibus alia de hac facultate legi possunt, nam intentioni nostræ dicta sufficiunt.

20. *Difficultas in hac materia quoad religiosos ordinum militarium.*—Solum superest dubium supra tactum, an hæc doctrina locum habeat etiam in religionibus militaribus quoad ipsos milites conjugatos; nam quoad reliquos diversa est ratio, ut infra dicetur. Navarrus enim, in Comment. 2, de Regul., num. 56 et sequentibus, et q. 3, de Redit. Eccles., monito 12 et 13, nullam fere differentiam facit inter hos milites et alios religiosos, nixus eo fundamento quod sunt vere religiosi, et non habent dominium suorum bonorum. Distinguit autem de bonis quæ habebant ante professionem, et de his ait posse disponere inter filios, si eos habent, juxta Authenticam *Si qua mulier*, et non alias; de aliis autem post professionem acquisitis ait testari non

posse sine privilegio Pontificis, et cum illo non nisi cum respectu ad paupertatem, atque adeo regulariter ad solas pias causas; ad alias vero solum quando expresse conceditur ex causa legitima. Affertque in confirmationem Motum proprium Pii V, in quo revocat omnia privilegia testandi his militibus concessa; in quo plane supponit eos sine privilegio testari non posse, et se velle ut eam obligationem observent.

21. Hæc vero Navarri sententia nimis rigorosa, et aliena a communi usu aliquibus visa est, et ideo eam improbant Sarmien., in sua Apologia, de Redit. Eccles.; et Molin., lib. 2 de Primog., cap. 9, num. 69. Qui asserunt religiosos commendatarios, qui matrimonium jure contrahunt, posse etiam testari licite et valide ea forma et modo quo juxta receptam consuetudinem in uniuscujusque religione communiter fit et servatur. Ratio est, quia non est verisimile consuetudinem ita receptam, et toleratam a Pastoribus et a Confessoribus doctis et piis, esse iniquam, et non aliqua honesta ratione fundatam. Secundo, quia in aliis omnibus, quæ pertinent ad observantiam vel obligationem trium votorum, magna ex parte dispensatum est cum his religiosis; ergo idem et privilegiis et usu introducti potuit circa hunc usum paupertatis.

22. *Conciliantur opiniones propositæ, et resolvitur posse testari.*—Hæc opiniones possunt hoc modo conciliari, ut dicamus sententiam Navarri procedere, considerata institutione et virtute votorum talis religionis; aliam vero habere locum spectata relaxatione vel mutatione facta in tali statu; nam utrumque, intellectum recte, verum est, quamvis fortasse dicti auctores in hac relaxatione explicanda non conveniant. Ut ergo hoc declarem, adverto relaxationem hanc dupliciter intelligi posse. Primo, quod per privilegia Pontificia cœperit hæc facultas dari his militibus ad testandum, quod ita esse constat ex bullis Innocentii VIII et Clementis VII, Ordini S. Jacobi concessis; postea vero usu et consuetudine introductum fuerit, ut ipsamet professio ex intentione votantium non fiat cum obligatione non testandi, sicut post dispensationem circa castitatem, jam non vovent cum intentione se obligandi ad non ducendum uxorem. Unde Molina, tom. 1, tract. 2, disp. 141, censet ex vi talis professionis jam non fieri has personas incapaces domini, sicut nec matrimonii, sed solum habere usum illius domini ligatum vel subordinatum religioni, quantum

consuetudine receptum est; unde et hæredes institui possunt, et ab intestato succedere, etiam in majoratibus; et e converso possunt majoratus instituere, sicut de facto eos instituunt; qui modus dicendi, si usum tantum, et modum vivendi eorum inspiciamus, satis apparet, multum tamen dimittit religionem hujus status; et argumentum, sumpsum ex Motu proprio Pii V, contrarium suadet. Nam quod quidam aiunt, illum non fuisse locutum de his militibus, qui conjugati esse possunt, ita est, cum Rex Catholicus Philippus II, bonæ memoriæ, a Gregorio XIII obtinuerit revocationem ejus pro his militibus Hispaniæ, prout habetur in definitionibus ordinis Calatravæ, tit. 32, cap. 4. Secundo ergo fundatur, et rectius, hæc facultas in privilegiis Pontificis, quæ novissime renovavit, et confirmavit Gregor. XIII, in prædicta bulla revocatoria. Cum autem illa supponat prædictam consuetudinem in Hispania receptam, non videtur dubium quin ad testandum secundum illam, facultatem tribuat. Et ita potest votum paupertatis adhuc durare, non obstante prædicta facultate; nec quoad hoc est simile de voto castitatis, quia durante voto castitatis simpliciter non potest matrimonium licere; durante autem voto paupertatis potest esse licitum condere testamentum, quando fit ex facultate revocabili, qualis est prædicta, ut ex dictis patet. Et ob eandem causam non cogimur dicere, hos commendatarios habere dominium bonorum, de quibus testantur, aut aliis modis disponunt, nam cum id faciant ex facultate simpliciter revocabili, hoc satis est ut non faciant tanquam domini, sed tanquam administratores.

23. Oportet autem advertere, si hi milites habeant filios legitimos, respectu illorum non indigere facultate ad testandum, non solum de bonis ante professionem, sed etiam post illam comparatis; nam hoc est ipsorum institutum, et hoc modo, et non aliter paupertatem vovent. Nam in Regula S. Jacobi, cap. 13, statutum specialiter est, ut nullus fratrum exhæredet filium suum; facultas ergo illa eis necessaria est ad testandum libere de suis bonis, etiamsi filios non habeant, vel, si habeant, ut possint partem bonorum extraneis relinquere, et non suæ religioni. Tunc autem inspecta obligatione voti, videri potest necessarium, non obstante dicta facultate, ut bona distribuantur in pia opera, nisi aliud sit in facultate expressum, et causa legitima intercedat; et hoc est quod Navarrus præcipue vo-

luisse videtur, quia illa bona jam sunt ecclesiastica, et ideo non possunt extra pios usus expendi, nisi ex speciali Pontificis licentia, quæ non erit justa, nisi legitima causa intercedat, maxime respectu personæ religiosæ, tum propter votum paupertatis, tum propter nocuum religionis, ad quam, deficientibus filiis, vel necessariis hæredibus, illa bona pertinebant. Et sine dubio hæc sententia est securior, et in rigore juris fortasse vera.

24. Nihilominus satis probabile censeo consuetudinem, quoad hanc partem, multum valuisse et prævaluisse; tum quia est optima legum interpretis, et ita interpretata est, dispensationem et licentiam largiorem datam esse a Pontificibus in his privilegiis; tum etiam quia eadem consuetudo potuit derogare illi juri positivo, ut quidquid acquirit religiosus, religioni acquirat; vel certe tales religiones tacite renunciaverunt huic juri, quia non videbatur satis accommodatum statui et modo vivendi suorum religiosorum. Tum denique quia, licet in individuo, fortasse in hac vel illa persona non intercedat urgens causa concedendi tam magnam licentiam, satis videtur quod in generali considerari potuerit, vel ratio gratitudinis, quia hi milites pro Ecclesia pugnant, et vitam suam magnis laboribus et periculis exponunt, vel etiam ratio status et modi vivendi illorum; nam, licet religiosi sint, eis permittitur ut seculariter vivant; et ideo bona illorum tanquam secularia jam reputantur. Igitur si alias dispositio talium bonorum honesta sit, et juxta tenorem privilegiorum, quamvis in rigore non sit in pia opera, non erit illicita.

25. *Quid de clericis horum ordinum, et militibus Sancti Joannis.*—Atque hinc a fortiori constat religiosos clericos harum Religionum, et milites Sancti Joannis, vel si qui sunt alii qui uxorem non ducunt, ex vi sui voti et juris communis testari non posse; quod si aliqui habeant facultatem generalem, vel specialem, intelligenda est juxta regulas superius positas, atque adeo perinde judicandum est de his ac de cæteris religiosis; solum enim videntur differre, quod facilius et frequentius hujusmodi facultates eis conceduntur, quia vel habent beneficia, et extra communiter vivunt, vel propter alias similes causas.